

Znanstvene stvari.

46. odborova skupščina Matice Slovenske

v Ljubljani 29. novembra 1879.

(Dalje.)

Na to *) poroča tajnik o važnejših stvaréh tako-le: Slavni odbor! Od zadnje redne odborove seje, to je, 3. aprila t. l. imeli so odborniki v Ljubljani biva-joči zaradi nujnosti sami tri skupščine, pri katerih se je obravnavalo: 1) kako bi se tudi „Matica“ vdeleževala slovesnosti v spomin sreberne poroke Nju Veličanstev. Sklenilo se je, da se bode „Matica“ rada udeležila te slovesnosti in se bode odbor njen enako drugim društvom poklonil c. k. deželnemu predsedniku. To se je zgodilo in „Matica“ je od c. kr. predsedstva v priznanje svoje lojalnosti prejela tudi zahvalno pismo Nj. veličanstva. — Drugi pot so se ljubljanski odborniki sešli o priliki, ko je Matica dobila vabilo iz Zagreba, da bi se udeležila svečanosti P. Preradovičeve. Tudi to se je zgodilo in odbornik g. dr. Poklukar se je k tej svečanosti v Matičinem imenu podal v Zagreb, kjer so se mu pridružili še nekateri Slovenci v Zagrebu biva-joči. — Tretji pot sešli so se ljubljanski odborniki 26. maja v namen, da se določno sklene o nakupu hiše „banke Slovenije“.

Od zadnje odborove seje do danes je k „Matici“ pristopilo 41 novih udov. Odbor jih sprejme. Sem pa tje pa jih je tudi nekoliko odstopilo iz raznoterih vzrokov. Da „Matica“ o času, ko politika veliko koló svetá goni, si vendar pridobiva toliko novih udov, zahvaliti se je tudi nekaterim marljivim gospodom poverjenikom, kateri ne iztirjujejo samo zaostalih dolgov, temuč tudi pridno pridobivajo „Matici“ novih udov.

Želeti je, da bi se po okoliščinah časa in krajev o poverjeništvih marsikaj izpremenilo, zato nasvetujem te le nove poverjenike:

- 1) za Trst in njegovo okolico gosp. Gregorija Jereba, tajnika tržaške čitalnice,
- 2) za dekanijo Kanal v goriški nadškofiji tamkajšnjega dekana gosp. Frančiška Vidica,
- 3) za Žavec v lavantinski škofiji g. Jos. Širca, trgovca v Žavcu,
- 4) za Slovengraško dekanijo gosp. dr. Josipa Šuca, župnika v Slovengradcu,
- 5) za fare senožeško, vremsko in za Razdrto (na Kranjskem) posebnega poverjenika, in sicer gosp. Ign. Okorna, župnika v Senožecah,
- 6) za Bled in Bohinj g. Jan. Trojarja, nadučitelja v Gradu. (Odbor pritrdi in tajništvu naroči, da naj omenjene gospode naprosi, da bi blagovolili prevzeti poverjeništvu v teh krajih.)

Med spisi, ki jih je „Matica“ ta čas dobila, so bolj važni ti-le:

- 1) P. Chrisogon Majar pošilja spis „Iz srednje Afrike“.
- 2) Dr. Iv. Tavčar spis „V Karlovcu“.
- 3) Gosp. Rutar spis „O Jordanu (Jordanis)“.
- 4) Gosp. Jak. Žnidaršič spis „Okó in vid“ (s priloženimi podobami).
- 5) Dr. Jos. Križan pošilja spis: „Logika“. Vsi ti rokopisi izročajo se odseku za izdavanje knjig.

6) Po odborovem naročilu je g. prof. Maks Pleteršnik prevzel nabrane pôle geografičnih imen za porabo dotičnega spisa „geografičnih imenih na Slovenskem“, katere še dalje nabira od krajev, od katerih mu jih še manjka.

7) Gosp. prof. Šuklje spisuje „zgodovino francoske revolucije“.

8) Gosp. prof. Šuman naznanja, da je svojo slovensko slovnico na podlagi najnovejših naukov Miklošičevih ravno dodelal.

9) Gosp. Iv. Lapajne vpraša: ali ne bi „Matica“ sprejela poslovenjeno g. P. Radičevo knjigo: „Führer für Bad Veldes“.

Sklenilo se je, da popotnikom po Bleškem okraji namenjene hvale vredna knjiga ne ugaja Matičinim namenom.

10) Gosp. Ljud. Tomšič v Zagrebu vpraša: ali se v „Letopis“ sprejemajo tudi dramatična dela, na priliko vesele igre, pripravne za čitalnične odre? Sklenilo se je, mu sporočiti, naj bi se obrnil do „dramatičnega društva“, ki izdaja gledališke igre.

11) Gosp. prof. Hubad vpraša: ali bi Matica za posebno knjigo sprejela „Starožitnosti slovanske“. Določa se, da „celote“ teh spisov Matica sedaj še ne more prevzeti, a posamesni oddelki za „Letopis“ so jej po volji.

12) Sl. generalno rediteljstvo „Slavije“ (banke) v Pragi je z dopisom od 25. maja t. l. „Matici“ poslala 100 gld., ki jih je to domoljubno društvo po tukajšnjem svojem zastopniku g. Hribarju „Matici“ darovala. Lepi dar se je hvaležno sprejel.

13) Gospodje pregledovalci društvenih računov za leto 1878. v dopisu 29. avgusta t. l. potrjujejo, da so pri „Matici“ vse v najlepšem redu našli.

14) Gosp. Jan. Sajè, nadučitelj v Šent-Jerneji, je učiteljsko knjižnico v Krškem vpisal v „Matico“, in prosi nekaj knjig v dar tej knjižnici. — Podeli se jej 19 knjig raznega obsežka.

15) Gosp. Kržišnik, poverjenik (ustanovnik) v Ribnici na Štajarskem, tako tudi gosp. L. Hiti (ustanovnik) prosita, da bi se jima prof. Marnova „Hrvatska slovnica“ poslala. — Peticiji se vstreže in po nasvetu g. Robiča se bode vsled §. 5. društvenih pravil vsem ustanovnikom vrh navadnih Matičinih knjig tudi še poslala „Hrvatska slovnica za Slovence“.

16) Gosp. Jos. Lesar vpraša: ali je vas Sušje zapisana med ustanovnike ali med letnike? — Po natančnem pregledu Matičinih knjig po g. Robiču se določi, da vas Sušje je samo letnik.

17) Bukvovez Leyrer v Mariboru piše, da bi rad Matične knjige dobival v zalogo. Pismo se oddá gospodarskemu odseku.

18) Knjigarna braća Jovanovića v Pančovi vpraša: ali bi se jej Matičine knjige ne pripuščale za 30% rabata. (Izjemno za Pančovo se dovoli 30% rabata.)

Po sklepu odborovem, da naj se nekaterim prošnikom (šolam, društvom itd.) podaré Matičine knjige, je tajništvo poslalo Matičine knjige v dar, in sicer: a) šolski knjižnici v Materiji (18 zvezkov) in b) ljudski knjižnici v Črnicah (21 zvezkov). — Odbor je zahvalna pisma vzel na znanje. (Konec prih.)

Slovansko slovstvo.

* Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti v Zagrebu je ravnokar na svetlo dala dve knjigi: ena (letopis akademije) je 49. zvezek „Rada“, — druga pa 11. knjiga „Starin“.

*) Dostaviti je poročilo predsednikovemu o letošnjem „letopisu“ še to, da je, kakor vsacemu letniku, tako tudi letošnjemu dodano: „Bibliografija slovenska leta 1879.“, spisuje Iv. Tomšič, — „Poročilo o delovanji Matičinem leta 1879.“, sestavil A. Praprotnik, in pa „Imenik Matičinih udov“.

„Rad“ obsega sledeče članke: Nacrt naše metrike narodne obzirom na stihove drugih naroda a osobito Slavenâ. Od L. Zime. (Ostatak.) — Povjestnik Ivan Lučić, Trogiranin. Na uspomenu 200-godišnjice smrti njegove. Od dra. Fr. Račkoga. — Putovanja po balkanskem poluotoku XVI. veka. Od dra. P. Matkovića: I. Felix Petančić i njegov opis puteva u Tursku. — Odpor i buna radi desetine u biskupiji zagrebačkoj u XIV. veku. Od I. Tkalčića. — Izvodi iz zapisnika jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

„Starine“ obsegajo: Popis prodaja dubrovačkih iz XIV. stoljeća — od prof. S. Ljubića. — Izprave XV. veka iz „crvene knjige“ zagrebačkoga kaptola — od Ivana Tkalčića. — Dopisi izmedju krajiških turskih i hrvatskih častnika — od dra. Franje Račkoga. — Teodosija mniha Hilandarca pohvala svetome Simeunu i Savi — od prof. St. Novakovića. — Physiologus. СЛОВО О КЕШТЕХЪ ХОДЕШТНХЪ И ЛЕТЕШТНХЪ — od prof. St. Novakovića. — Dva crnogorska pisma. Prilog k poznavanju pravnih narodnih običaja — od prof. St. Novakovića. — Vlaško-bugarski liturgijar od godine 1507 u bibliografiji do sad nepoznat — od prof. St. Novakovića.

Politične stvari.

Govor slovenskega poslanca Kluna o vojni postavi.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Slavna zbornica! O vojni postavi, ki jo pretresamo, govorili so uže odlični možje iz vojnega, gospodarskega, političnega in denarnega stališča tako temeljito in natančno, da bi bilo meni kot nestrokovnjaku o tem oziru težko kaj novega povedati, zato bi bil jaz v zavesti svoje slabosti se besedi odrekel, ako bi me ne silili k besedi nekateri nagibi, in to taki nagibi, ki gorko govoré za postavo, in ki jih tudi nestrokovnjak tako živo čuti, kakor strokovnjak.

In iz teh nagibov, ki po prejšnjih govornikih niso bili dosti natančno povdarjani, hočem jaz govoriti za predloženo nam postavo, in če se pri tem deloma postavim na slovansko stališče, ne morete se temu čuditi, kajti ravno slovanski zastopniki hočejo vsi za vojno postavo glasovati. Nagibi, ki mene silijo, besedo poprijeti, so patriotizem, čast in moč naše ljubljene Avstrije. Prepričan sem namreč, da imajo avstrijski narodi zadosti domoljubja, da jim ta žrtva, ki se od njih terja, ne bo pretežka, da so pa tudi zadosti razumni in da čast Avstrije tako visoko cenijo, da je ne dadó omadeževati ali pahniti v kako nevarnost.

Takrat, ko je še leva (nemško-liberalna) stran te sl. zbornice večino imela in ko se je še očitno trdilo, da se morajo Slovani na steno pritiskati, ni se pozabilo nobeno sredstvo, po katerem bi se moglo Slovanom škodovati. Da bi se pa, ker niso imeli dejanskih dokazov, tako početje pred svetom opravičilo, skušali so Slovane sumiti, da niso zvesti državljani. Tako so Čehe, ki se niso udali sistemi, od katere niso nikake spolnitve svojih pravičnih zahtev pričakovati smeli, zmerjali do najnovejših dni Moskovite, druge Slovane pa panslaviste. In vendar bi se bili tisti, ki jim ni za prazno frazo, ampak za resnico mar, lahko prepričali, da vse to je laž. Ako bi bili oni le nekoliko pregledali avstrijsko zgodovino, videli bi bili, da je zvestoba Slovanov vzvišena nad takim obrekovanjem. (Dobro! dobro! na desni.) Ne v širokoustenji, ampak v dejanji se kaže domoljubje, pravi prijatelj se pokaže o potrebi in

nadlogi, in ravno zvestoba avstrijskih Slovanov se je pokazala v takih dnevih tako sijajno, da jih noben avstrijsk narod ne prekosí. (Dobro! na desni.)

Ne bom na dolgo govoril o tistih žalostnih časih, ko so Jugoslovani morali sami bramba biti Avstriji proti napadom divjih Turkov in iz katerih časov so se še do danes ohranile nekatere vojne naredbe, — ne bom govoril o časih, ko so Jugoslovani kot živa ograja branili državo pred Turki, med tem ko so se ravno nemške provincije prepirale za verske preuredbe, in ko so slabi položaj države porabile zato, da so si izvile koncesij, kar največ je bilo mogoče. Ne bom pravil, koliko so naši predniki tačas pretrpeli, tako, da je še danes našemu ljudstvu Turk strah in groza. Tudi pozneje so Slovani dostikrat sijajno pokazali svojo zvestobo Avstriji, a čemu bi vse to našteval, vsaj Slovani v Avstriji še danes plačujejo največ denarnega in krvnega davka. (Dobro! na desni.) Morda bi celó mi tukaj ne sedeli in ne zborovali, ako bi bili Slovani tako malo zvesti, kakor neki drugi narodi. (Oporekanje na levi — odobravanje na desni.)

To iskreno domoljubje vnelo je tudi enega največih in najmodrejših mož českega naroda do tega, da je rekel, da, če bi Avstrije še ne bilo, morala bi se narediti, in to je rekel ob času, ko se Slovanom v Avstriji ni ravno dobro godilo, ko so se morali tako rekoč še boriti za pravico obstanka in ko se je čedalje bolj širila tendencija, ki jo je pred nekimi leti dosti razumljivo, morebiti prerazumljivo ali vsaj prenašlo izrekel vpliven mož nam nasprotne stranke, rekši: „Če v Avstriji ne moremo gospodovati, potem nam na njej ni nič ležeče“. (Klici od leve strani: Kdo? kje?) To je rekel Kaiserfeld! Gospoda, tako Slovani niso nikdar mislili, pokazali so svoje domoljubje vedno v dnevih nadloge in nevarnosti, in hočejo ga pokazati tudi zdaj, čeravno nevarnost ni še pred durmi, pa utegne vsak čas priti, kakor so nekateri govorniki od naše strani uže povdarjali. Kakor so Slovani do zdaj vse težave voljno pretrpeli, kjer je šlo za blagor države, tako hočejo tudi to žrtvo na svoje rame vzeti zato, ker jo zahteva korist države.

Kakor je uže več naših govornikov povedalo, mi dobro vemo, da nakladamo ljudstvu z vojno postavo veliko breme, vsaj tudi mi poznamo potrebe in nadloge naroda, in tudi mi, kakor nasprotna stranka, imamo gorko željo, da ljudstvu to težko breme olajšamo. Al tudi blagor celote imamo pred očmi, in ker smo celó od merodajne strani izvedeli, da nam svetovni položaj ne obeta dolzega mirú, čemur bo vsak pritrdil, ki pazno pregleduje politične dogodke, potem moramo pač radovoljno pripravljene biti na denarne in krvne žrtve iz domoljubja, ne pa, da bi s tem skazali vladi kako uljudnost ali jej dali zaupnico, kakor je nek govornik od one (leve) strani trdil; vsaj smo nasproti vladi v istem položaji, kakor ona (leva) stranka; mi hočemo to žrtvo prinašati na ljubo in v korist Avstriji, katera močne armade potrebuje, in to tem bolj, ker si je priklopila še Bosno in Hercegovino, ter je tedaj večja postala.

Iz teh vzrokov bi jaz za vojno postavo glasoval ne samo, dokler je to ministerstvo na krmilu, ampak, vsaj jaz za svojo osebo, pod vsakim drugim ministerstvom.

Če tedaj za to postavo glasujemo, smemo gotovo z večjo pravico, ko nasprotna stran, trditi, da tega ne storimo iz strankarskega stališča, in temu bi mogli še pristaviti to, da se s tem nočemo dobrikati ljudstvu, čeravno je tudi nam na ljubezni ljudstva veliko ležeče in nam mora ležeče biti; če bi to hoteli, morali bi svoje predloge še veliko bolj predrugačiti, kakor je to storila una stran in morali še radikalnejše predloge staviti, ko